

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ГІМНАЗІЇ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Алла ЖУКОВА,

кандидат педагогічних наук, директор гімназії міжнародних відносин № 323 м. Києва

У статті автор презентує результати дослідження критеріїв та показників оцінювання якості професійної компетентності вчителя. Професійна компетентність характеризується у процесі реалізації інноваційних технологій навчання.

Ключові слова: *вчитель; професійна компетентність; інноваційні технології; якість освіти; критерії та показники оцінювання якості професійної компетентності вчителя.*

CRITERIA AND INDICATORS OF EVALUATION OF QUALITY OF PROFESSIONAL COMPETENCY OF TEACHER IN THE CONTEXT OF REALIZATION OF INNOVATION TECHNOLOGIES. Алла ЖУКОВА, Ph. D, Director of the Gymnasium of international relations № 323 of Kyiv.

In the article the author presents the results of the study of criteria and indicators for evaluation of the quality of teacher's professional competence. Professional competence is characterized in the terms of the implementation of innovative learning technologies.

Keywords: *teacher; professional competence; innovative technologies; quality of education; criteria and indicators for evaluation of the quality of the professional competence of the teacher.*

Актуальність дослідження. У період глобалізації світового освітнього простору підвищилася конкурентність та якість освіти в умовах відкритого суспільства. Ключовою позицією української освіти визначається контроль її якості відповідно до державних стандартів. Оцінювання якості ґрунтується на професійній компетентності вчителя, знаннях і вміннях, що отримують замовники освіти [12].

Зміни в освітній системі спрямовані на підвищення освітнього рівня школяра, загального потенціалу шкільної системи, що є головним чинником формування компетентної, продуктивної та конкурентоспроможної особистості. Йдеться про запровадження вітчизняних механізмів оцінювання якості системи освіти, професійної компетентності вчителів, яка спрямовує свою діяльність на формування конкурентоспроможного випускника, що має свою вартість в умовах постійно змінюваних вимог суспільства [9].

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичне обґрунтування оцінювання якості професійної компетентності вчителя має мати науковий ґрунт, розкривати сучасні підходи та наукові дослідження з цієї проблеми. Воно є об'єктом вивчення багатьох українських і зарубіжних учених, серед яких чільне місце посідають Є. Березняк, Вол. Бондар, Л. Ващенко, М. Гриньова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, І. Зязюн, Л. Калініна, В. Кремень, Т. Лукіна, В. Маслов, С. Мартиненко, Г. Сухович, В. Пikelьна [1; 2; 4; 6; 10; 11; 13; 14]. Проте слід констатувати, що питання діагностування професійної компетентності вчителя початкової школи на засадах інноваційних технологій є принципово новим, що не знайшло ще належного відображення в педагогічній теорії та практиці.

Отже, спираючись на огляд наукової літератури, вивчення нормативно-правової бази, висвітлення сучасної педагогічної практики та існуючих тенденцій педагогічного розвитку, ми можемо говорити про наявність низки об'єктивних суперечностей, серед яких особливо виокремлюється суперечність між високими вимогами до професійної компетентності вчителя та недостатнім дослідженням критеріїв оцінки їх якості на засадах інноваційних технологій.

Необхідність подолання цієї суперечності, незначна розробленість теоретичних та практичних питань, пов'язаних з оцінкою результативності професійних компетентностей вчителя гімназії на засадах інноваційних технологій, зумовили актуальність і визначили вибір теми статті «Критерії та показники оцінювання якості професійної компетентності вчителя гімназії на засадах інноваційних технологій».

Мета статті – розглянути критерії та показники оцінювання якості професійних компетентностей вчителів на засадах інноваційних технологій. *Завдання статті:* визначити та науково обґрунтувати критерії та показники результативності професійних компетентностей вчителя гімназії; розглянути дані критеріїв та показників з урахуванням сучасних вимог до системи загальної середньої освіти та державного стандарту.

Виклад основного матеріалу. Подальша реалізація створеної моделі моніторингу професійної компетентності вчителя гімназії (наведена в попередній статті цього збірника) потребує розроблення технології моніторингових досліджень, що передбачає обґрунтування факторів і критеріїв для оцінки професійної компетентності вчителя, на засадах інноваційних технологій та діагностики.

На основі опрацювання науково-методичної літератури та висновків експертизи, нами було розроблено базову факторно-критеріальну модель моніторингу професійної компетентності вчителя, визначено систему факторів, показників (критеріїв).

Як наголошувала Л. Даниленко, «*фактор* – це основна властивість педагогічного процесу. Фактор – це змінна величина, від якої залежить значення іншої змінної величини, критерій, ознак, відносно якої здійснюється оцінювання, за якою характеризується, що не будь» [3, с. 705].

Відомо, що оцінювання факторів та показників якості професійної компетентності вчителя має конкретизуватись, щоб стати вимірювальними.

Нами було відібрано вісім професійних компетентностей вчителя гімназії, що дало змогу визначити вісім факторів: організаційний, психологічний, дидактичний, методичний, комунікативний, інформаційно-технологічний, полікультурний, самоосвітній.

Кожен із факторів ми «розклали» на складові – критерії та визначили структуру факторно-критеріальної моделі. Використання факторно-критеріальної моделі надає змогу відстежити рівень сформованості професійних компетентностей вчителя, розв'язати стратегічні завдання вимірювання рівня їх якості порівняно зі стандартом. Методологічною основою вираження якісних характеристик кількісною мірою є кваліметричний підхід. Важливі аспекти кваліметрії досліджували Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, О. Локшина, В. Черепанов [12].

Так, за Г. Єльніковою, кваліметричний підхід (квалі – якість, метрію – міряти) передбачає кількісний опис якості предметів або процесів (кількісна оцінка якості) [5].

За визначенням В. Черепанова, *кваліметрія* – це наукова дисципліна, яка вивчає методологію та проблематику комплексних кількісних оцінювань якості будь-яких об'єктів – предметів, явищ або процесів [18].

Відомо, що у навчальних закладах на сучасному етапі розвитку загальної середньої освіти використовується *педагогічна кваліметрія*. За Г. Єльніковою, педагогічна кваліметрія – це «міждисциплінарна наука, яка поєднує в собі педагогіку, математику, загальну кваліметрію, соціологію, кібернетику» для кількісної оцінки психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів [5].

Учені визначають, що частиною педагогічної кваліметрії є *педагогічна експертиза*. Основна її методика – групова експертна оцінка за *методом Дельфі*. Метод Дельфі – це груповий метод, за якого проводиться індивідуальне опитування групи експертів щодо їх припущень про рівень сформованості професійних компетентностей вчителя та формується колективне судження. Основний принцип групової експертної оцінки є створення умов для індивідуального опитування експертів (незалежно один від одного). Опитування проводиться за допомогою спеціальних анкет анонімно.

Процедуру експертного опитування за методом Дельфі можна здійснити в кілька етапів. Етап 1. Формування робочої групи, яка розробляє масштаб дослідження та ресурси, анкети, здійснює набір експертів. Етап 2. Формування експертної групи із кваліфікованих професіоналів-експертів. Етап 3. Формування питань (анкет). Етап 4. Підбиття підсумків опитування, проводиться статистична обробка результатів опитування.

Експертиза повторюється доти, поки всі оцінки не будуть знаходитися в області довіри. Крім того, за допомогою методу Дельфі розраховуються коефіцієнти вагомості (важливості) кожного фактора і критеріїв. Методика визначення вагомості детально описана в науково-педагогічній літературі. Розглянемо деякі важливі аспекти. У традиційній кваліметрії ступінь прояву показників виражаються у частках одиниці з урахуванням потреб і ресурсів. Оцінка відносна та має такий вигляд:

- 0,75–1 – повна відповідальність вимогам (режим саморозвитку);
- 0,5–0,75 – відповідальність вимогам з незначними зауваженнями;
- 0,50 – відповідальність вимогам наполовину;
- 0,25 – незначна відповідальність вимогам;
- 0,25–0 – невідповідальність вимогам.

Експертна група проаналізувала базову факторно-критеріальну модель та визначила таку шкалу оцінювання професійної компетентності вчителя, а саме:

- рівень компетентностей високий – 1–0,76;
- рівень компетентностей достатній – 0,75–0,65;
- рівень компетентностей середній – 0,5–0,64;
- рівень компетентностей низький – 0,25–0,49;
- рівень компетентностей критичний – 0–0,24.

Експерти визначають вагомість факторів і критеріїв. Компетентність вчителя складається з восьми факторів, які не є рівноцінними. Кожен вчитель приділяє окремому виду своєї діяльності різну увагу і різні зусилля.

Отже, вагомість може бути визначена: вчителем – що є для нього найважливішим, членами експертної комісії – за результатами експертної оцінки. Наведена базова факторно-критеріальна модель моніторингу професійної компетентності вчителя гімназії не є догмою. Кожен заклад загальної середньої освіти може створювати власну базову модель з огляду на специфіку своєї діяльності.

Далі наводимо поетапність заповнення базової факторно-критеріальної моделі моніторингу професійної компетентності вчителя, спираючись на методику побудови кваліметричної моделі Г. Суховича та курсу лекцій Г. Єльнікової [5; 14].

Таблиця 1

Базова факторно-критеріальна модель моніторингу професійної компетентності вчителя гімназії

№ з/п	Фактор (F)	Вагомість фактора (m)	Критерії	Вагомість критерію	Коефіцієнт прояву (K)
1	Організаційна компетентність $F_1 = m_1(V_1 * K_1 + V_2 * K_2 + V_3 * K_3 + V_4 * K_4 + V_5 * K_5 + V_6 * K_6)$	$m_1 = 0,14$	1. Організаційні та змістові форми планування педагогічної діяльності 2. Система роботи над нормативно-правовою базою 3. Відповідальність вчителя за надання гімназістам якісної освіти 4. Вміння планувати свою діяльність відповідно до мети з урахуванням особливостей предмета 5. Готовність до процесу розроблення інноваційних програм і проєктів, їх упровадження та оцінювання 6. Уміння об'єктивно оцінювати навчальні досягнення учнів	$V_1 =$ $V_2 =$ $V_3 =$ $V_4 =$ $V_5 =$ $V_6 =$	$K_1 = K_1 * V_1$ $K_2 = K_2 * V_2$ $K_3 = K_3 * V_3$ $K_4 = K_4 * V_4$ $K_5 = K_5 * V_5$ $K_6 = K_6 * V_6$
2	Психологічна компетентність $F_2 = m_2(V_7 * K_7 + V_8 * K_8 + V_9 * K_9 + V_{10} * K_{10} + V_{11} * K_{11} + V_{12} * K_{12})$	$m_2 = 0,12$	7. Знання психологічних закономірностей навчання 8. Знання вікової психології 9. Здатність до саморегуляції самоконтролю 10. Забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії на гуманістичних засадах 11. Уміння будувати позитивну Я-Концепцію 12. Вільне використання та проведення діагностичних досліджень	$V_7 =$ $V_8 =$ $V_9 =$ $V_{10} =$ $V_{11} =$ $V_{12} =$	$K_7 = K_7 * V_7$ $K_8 = K_8 * V_8$ $K_9 = K_9 * V_9$ $K_{10} = K_{10} * V_{10}$ $K_{11} = K_{11} * V_{11}$ $K_{12} = K_{12} * V_{12}$
3	Дидактична компетентність $F_3 = m_3(V_{13} * K_{13} + V_{14} * K_{14} + V_{15} * K_{15} + V_{16} * K_{16} + V_{17} * K_{17} + V_{18} * K_{18})$	$m_3 = 0,16$	13. Відповідність рівня викладання предмету сучасним вимогам 14. Загальна дидактична підготовка вчителя 15. Розвиток у учнів інтересу до предмета 16. Уміння здійснювати диференційований підхід до учнів 17. Використання на уроках сучасних інформаційно-інтерактивних педагогічних технологій 18. Рівень навчальних досягнень учнів з предмета	$V_{13} =$ $V_{14} =$ $V_{15} =$ $V_{16} =$ $V_{17} =$ $V_{18} =$	$K_{13} = K_{13} * V_{13}$ $K_{14} = K_{14} * V_{14}$ $K_{15} = K_{15} * V_{15}$ $K_{16} = K_{16} * V_{16}$ $K_{17} = K_{17} * V_{17}$ $K_{18} = K_{18} * V_{18}$
4	Методична компетентність $F_4 = m_4(V_{19} * K_{19} + V_{20} * K_{20} + V_{21} * K_{21} + V_{22} * K_{22} + V_{23} * K_{23} + V_{24} * K_{24})$	$m_4 = 0,15$	19. Розвиток творчого потенціалу в процесі діяльності (організація та участь в семінарах, конференціях, круглих столах, конкурсах, майстер класів) 20. Трансформація педагогічного досвіду (друковані роботи, виступи на конференціях, педрадах, методичні розробки електронних уроків в освітній простір) 21. Система роботи з обдарованими учнями та її результативність 22. Результати науково-дослідницької та проєктної діяльності 23. Практичне володіння активними методами,	$V_{19} =$ $V_{20} =$ $V_{21} =$ $V_{22} =$ $V_{23} =$	$K_{19} = K_{19} * V_{19}$ $K_{20} = K_{20} * V_{20}$ $K_{21} = K_{21} * V_{21}$ $K_{22} = K_{22} * V_{22}$ $K_{23} = K_{23} * V_{23}$

			формами й прийомами навчання здобувачів освіти		
			24. Володіння сучасними методами контролю й оцінювання діяльності, визначення рівня ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти	$V_{24} =$	$K_{24} = K_{24} * V_{24}$
5	Комунікативна компетентність	$m_5 = 0,10$	25. Здатність вчителя до продуктивної педагогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії	$V_{25} =$	$K_{25} = K_{25} * V_{25}$
			26. Уміння розв'язувати конфліктні ситуації	$V_{26} =$	$K_{26} = K_{26} * V_{26}$
			27. Загальнокультурний рівень вчителя	$V_{27} =$	$K_{27} = K_{27} * V_{27}$
			28. Знаходження адекватного стилю й тону спілкування	$V_{28} =$	$K_{28} = K_{28} * V_{28}$
			29. Толерантне сприймання альтернативних точок зору й висловлювання аргументів	$V_{29} =$	$K_{29} = K_{29} * V_{29}$
			30. Розв'язання комунікативно-ситуативних завдань	$V_{30} =$	$K_{30} = K_{30} * V_{30}$
			$F_5 = m_5(V_{25} * K_{25} + V_{26} * K_{26} + V_{27} * K_{27} + V_{28} * K_{28} + V_{29} * K_{29} + V_{30} * K_{30})$		
6	Інформаційно-технологічна компетентність	$m_6 = 0,07$	31. Вміння і навички роботи з ІТК	$V_{31} =$	$K_{31} = K_{31} * V_{31}$
			32. Застосування раціональних прийомів пошуку, аналізу, відбору інформації	$V_{32} =$	$K_{32} = K_{32} * V_{32}$
			33. Організація навчального процесу на основі сучасних інформаційних технологій	$V_{33} =$	$K_{33} = K_{33} * V_{33}$
			34. Уміння перебудовувати за необхідністю план і хід викладання навчального матеріалу	$V_{34} =$	$K_{34} = K_{34} * V_{34}$
			35. Творчо використовувати отримані знання в практичній діяльності	$V_{35} =$	$K_{35} = K_{35} * V_{35}$
			$F_6 = m_6(V_{31} * K_{31} + V_{32} * K_{32} + V_{33} * K_{33} + V_{34} * K_{34} + V_{35} * K_{35} + V_{36} * K_{36})$		
7	Полікультурна та соціальна компетентність	$m_7 = 0,09$	36. Знання культурних, національних надбань, менталітету представників різних національностей	$V_{36} =$	$K_{36} = K_{36} * V_{36}$
			37. Толерантне ставлення до культури і традицій представників інших народів	$V_{37} =$	$K_{37} = K_{37} * V_{37}$
			38. Адекватна соціалізація	$V_{38} =$	$K_{38} = K_{38} * V_{38}$
			39. Повага до національних традицій культури	$V_{39} =$	$K_{39} = K_{39} * V_{39}$
			40. Розвиток схильності до сприйняття соціальних змін	$V_{40} =$	$K_{40} = K_{40} * V_{40}$
			41. Участь в самоврядуванні гімназії	$V_{41} =$	$K_{41} = K_{41} * V_{41}$
			42. Уміння працювати в групі	$V_{42} =$	$K_{42} = K_{42} * V_{42}$
			$F_7 = m_7(V_{36} * K_{36} + V_{37} * K_{37} + V_{38} * K_{38} + V_{39} * K_{39} + V_{40} * K_{40} + V_{41} * K_{41} + V_{42} * K_{42})$		
8	Самоосвітня компетентність	$m_8 = 0,17$	43. Потреба в постійному вдосконаленні професійної діяльності	$V_{43} =$	$K_{43} = K_{43} * V_{43}$
			44. Здатність до саморозвитку	$V_{44} =$	$K_{44} = K_{44} * V_{44}$
			45. Формування гнучкої системи самоосвітньої діяльності	$V_{45} =$	$K_{45} = K_{45} * V_{45}$
			46. Постійний самоаналіз	$V_{46} =$	$K_{46} = K_{46} * V_{46}$
			47. Здатність до самореалізації, самовихованню, самореалізації, самоуправлінню	$V_{47} =$	$K_{47} = K_{47} * V_{47}$
			48. Уміння підбивати підсумок своєї діяльності, синтезувати, аналізувати, зрівнювати	$V_{48} =$	$K_{48} = K_{48} * V_{48}$
			49. Самооцінка навчально-пізнавальної діяльності на основі самоконтролю і самокорекції	$V_{49} =$	$K_{49} = K_{49} * V_{49}$
			50. Формування стійких мотивів самоосвіти	$V_{50} =$	$K_{50} = K_{50} * V_{50}$
			$F_8 = m_8(V_{43} * K_{43} + V_{44} * K_{44} + V_{45} * K_{45} + V_{46} * K_{46} + V_{47} * K_{47} + V_{48} * K_{48} + V_{49} * K_{49} + V_{50} * K_{50})$		

Далі проводимо ранжування методом бальної оцінки у такій послідовності.

1. Процедура установлення вагомості виокремлених факторів професійної компетентності вчителя. Процедура включає вісім факторів, а фактор – це сукупність характеристик, що впливають на якість професійної компетентності вчителів. Для установлення вагомості виокремлених факторів роздруковується таблиця за кількістю учасників цього процесу, де стовпчиком записані перелічені фактори і є графа для виставлення бального

ранжиру. Бальний ранжир визначається на основі найвищого балу 8, який обумовлюється кількістю факторів. Бали виставляються від вищого до нижнього, спираючись на усвідомлений ранж власних пріоритетів. Таблиця має такий вигляд (табл. 2).

Таблиця 2

Таблиця експертного кваліметричного дослідження професійної компетентності вчителя початкової школи

№	Фактор	Бали
1	Організаційна компетентність	
2	Психологічна компетентність	
3	Дидактична компетентність	
4	Методична компетентність	
5	Комунікативна компетентність	
6	Інформаційно-технологічна компетентність	
7	Полікультурна та соціальна компетентність	
8	Самоосвітня компетентність	

Експерт _____ (ПБ)

При заповненні другої граfi респондент відповідає на запитання: «Який із перелічених факторів саме для вас є найважливішим?» Ураховуючи, що факторів вісім, виставляється бал вісім проти визначеного фактора. У переліку залишається сім факторів. Знову респондент відповідає на те саме питання і виставляє проти обраного фактора бал сім. Далі визначає серед тих шести факторів, що залишилися, найважливіший і проти нього ставиться шість балів. Так само визначається ранжир для інших факторів. Зазначених таблиць буде стільки, скільки опитуваних. Після цього створюється відповідна зведена таблиця для узагальнення результатів і визначення вагомості факторів. Таблиця має такий вигляд (табл. 3).

Кваліметричний стандарт професійної компетентності вчителя набув заключного вигляду після того, як експерти визначили вагомості факторів. Аналіз зведеної таблиці дає змогу побачити реальну спрямованість активності респондентів, що відповідає їх пріоритетам, які позначаються балами. Найвищий бал 8 – найбільший пріоритет і навпаки, найнижчий бал 1 найменший пріоритет.

Таблиця 3

Визначення вагомості факторів професійної компетентності вчителя гімназії за методом Делфі

(експертне кваліметричне дослідження)

Фактор	Експертна група (10 осіб)										Сума балів	Ваго-мість
	1 екс.	2 екс.	3 екс.	4 екс.	5 екс.	6 екс.	7 екс.	8 екс.	9 екс.	10 екс.		
Організаційна компетентність	5	6	8	7	6	5	7	4	1	4	53	0,14
Психологічна компетентність	4	3	5	4	1	3	5	3	2	8	38	0,11
Дидактична компетентність	7	5	7	6	7	7	4	8	3	3	57	0,16
Методична компетентність	6	8	4	5	8	6	8	5	4	1	55	0,15
Комунікативна компетентність	3	4	3	3	4	4	1	1	6	7	36	0,10
Інформаційно-технологічна компетентність	2	2	2	1	2	1	3	2	7	6	28	0,08

Полікультурна та соціальна компетентність	1	1	1	2	3	2	2	6	8	5	31	0,09
Самоосвітня компетентність	8	7	6	8	5	8	6	7	5	2	62	0,17
	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	360	1

Як бачимо з таблиці, фактори методичної та самоосвітньої компетентності є найбільшим пріоритетом у трьох респондентів. А фактор полікультурної та соціальної компетентності у трьох респондентів є найменшим пріоритетом.

Аналіз отриманих результатів водночас вказує на розклад пріоритетів, підтверджуючи розмаїття спрямованості респондентів щодо професійної компетентності вчителя.

2. Експерти визначають важливість кожного фактора. Найважливішому фактору ставлять максимальний бал.

3. Для визначення вагомості фактору треба отримати загальну кількість балів по кожному фактору, поділити на максимальну можливу кількість балів, за 8-бальною шкалою (у нас 8 факторів), тому максимальний бал – 8, оцінюється вагомість кожного фактора.

Підраховується середнє арифметичне виставлених балів: наприклад, по першому фактору «організаційна компетентність»

10 експертів – 8 балів.

1 особа – 8б $8*1=8$ 2 особи – 7б $7*2=14$

2 особи – 6б $6*2=12$ 2 особи – 5б $5*2=10$

2 особи – 4б $4*2=8$ 0 осіб – 3б $3*0=0$

0 осіб – 2б $2*0=0$ 1 особа – 1б $1*1=1$

Усього: 53 бали.

У наведеній таблиці обчислюється сума балів по горизонталі та по вертикалі. По вертикалі у кожному стовпчику сума буде однакова – 36 балів, а в горизонталі – залежно від того, скільки балів набрав кожен з факторів. Наприклад, для першого фактора це 53 бали; для другого – 38 бали, для третього – 57 балів; і далі за 4–8 факторами – 55, 36, 28, 31, 62 бали відповідно. Загальна сума балів складає 360 балів.

Підраховуємо вагомість по кожному фактору так: сума балів, надана за кожен фактор, ділиться на загальну суму балів. У нашому прикладі $53/360=0,14$. Аналогічно треба зробити по кожному фактору.

Отже, обчислення вагомості факторів надає важливу інформацію для подальшого регулювання професійної компетентності вчителя, і, передусім, формування їх спрямованості щодо рівного опанування різних напрямків діяльності.

Для отримання об'єктивніших даних слід обробляти й обчислювати середнє арифметичне значення результатів опитування всіх категорій по кожному фактору. У такий спосіб балануються інтереси всіх учасників освітнього процесу щодо компетентностей вчителя.

Визначені вагомості факторів заносяться у факторно-критеріальну модель моніторингу професійної компетентності вчителя початкової школи, яка після цього стає готовою для вимірювання. Для збереження та використання за потребою таких таблиць створюється відповідна база даних.

4. Наступний етап дослідження – визначення вагомості критеріїв. Оцінку за кожен критерій експерти виставляють за такою бальною системою, скільки критеріїв у цьому факторі. Наприклад, шість критеріїв у першому факторі, десять експертів. Отже, критерії оцінюються за 6-бальною системою:

6 балів – повна відповідність вимогам; 5 балів – відповідність вимогам з незначними зауваженнями; 4 бали – відповідність вимогам наполовину; 3 бали – незначна відповідність вимогам; 2 бали – низький рівень відповідності вимогам; 1 бал – невідповідність вимогам.

Наводимо приклад оцінювання критеріїв фактора «Організаційна компетентність». Складається таблиця, яка має такий вигляд (табл. 4).

Таблиця 4

Експертна оцінка фактора «Організаційна компетентність»

Оцінка, бали	Кількість експертів, які оцінювали критерій (10 осіб)							Всього балів	Вагомість
	Критерій								
	організаційні та змістові форми планування	система роботи над нормативно-правовою базою	відповідальність за надання якісної освіти	вміння планувати свою діяльність з урахуванням особливостей предмету	готовність до розроблення та впровадження інноваційних програм	уміння об'єктивно оцінювати навчальні досягнення учнів			
6	3	2	3	2	3	2		0,18	
5	3	2	2	2	2	2		0,17	
4	2	3	2	2	1	2		0,18	
3	1	2	2	2	1	2		0,16	
2	1	1	1	2	3	2		0,16	
1	0	0	0	0	0	0		0,15	
	46	42	44	40	41	40	253	1	

5. Далі підраховуємо бали, виставлені за критерій, та обчислюємо їх вагомість. Наводимо приклад обчислювання вагомості критерію «Організаційні та змістові форми планування».

З табл. 4 бачимо, що:

- 3 експерти виставили 6 балів, тобто, загальна сума балів – $3 \cdot 6 = 18$ балів;
- 3 експерти виставили 5 балів, тобто, – $5 \cdot 3 = 15$ балів;
- 2 експерта виставили 4 бали, а це $4 \cdot 2 = 8$ балів;
- 1 експерт виставив 3 бали, загальна сума складає 3 бали;
- 1 експерт виставив 2 бали, тобто загальна сума 2 бали.

Сума за всі критерії першого фактора складає 46 балів. Так саме підраховується сума балів за кожний критерій.

Сума за всі критерії фактора складає 253 бала. Для визначення вагомості за критерієм «Організаційні та змістові форми планування педагогічної діяльності» використовуємо формулу: $46:253=0,18$.

Так само обчислюємо вагомість решти критеріїв.

6. Визначаємо бальну шкалу оцінювання професійної компетентності вчителя за результатами експертної оцінки:

- рівень компетентностей високий – 1 – 0,76 бала;
- рівень компетентностей достатній – 0,75 – 0,65 бала;
- рівень компетентностей середній – 0,5 – 0,64 бала;
- рівень компетентностей низький – 0,25 – 0,49 бала;
- рівень компетентностей критичний – 0 – 0,24 бала.

7. Далі визначаємо коефіцієнт прояву (відповідності), який підраховується за формулою $K_1 = K_1 \cdot V_1$, де V_1 – вагомість першого критерію; K_1 – експертний бал за перший критерій першого фактора.

Наприклад, перший критерій першого фактора, за визначенням експертної групи, відповідає 0,76 бала. Вагомість першого критерію першого фактора становить 0,18 бала. От-

же, коефіцієнт відповідності першого критерію першого фактора обчислюється так: $0,76 \cdot 0,18 = 0,14$

Аналогічно обчислюються інші коефіцієнти відповідності критеріїв першого фактора.

8. Знаходимо суму коефіцієнтів прояву критеріїв першого фактора за формулою: $K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_5 + K_6 = 0,76$.

Обчислюємо коефіцієнт прояву критеріїв першого фактора, помноживши його вагомість на суму коефіцієнтів прояву критеріїв першого фактора за формулою: $F_1 = m_1(K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_5 + K_6)$, де F – фактор; m – вагомість фактора; K – коефіцієнт прояву; $F_1 = 0,14$ (0,76).

У такий спосіб обчислюється коефіцієнт прояву всіх факторів.

9. Наступний етап – обчислення показника рівня професійної компетентності вчителя в балах, знайшовши суму коефіцієнт відповідності всіх факторів за формулою: $ПКВ = F_1 + F_2 + F_3 + F_4 + F_5 + F_6 + F_7 + F_8$.

Маємо на увазі, що вагомість факторів є головним, що віддеркалює пріоритетність діяльності конкретного вчителя.

Визначаємо показник рівня професійної компетентності вчителя відповідно до зазначеної шкали оцінювання.

Наприклад, бальний показник рівня професійної компетентності становить 0,85 бала. Це діапазон між «1» та «0,76» бала.

Отже, рівень професійної компетентності вчителя – високий.

10. Складаємо таблицю (табл. 5) зведених даних кваліметричного дослідження рівня професійної компетентності вчителя початкової школи та будуємо графічну діаграму (рис. 3).

Отже, факторно-критеріальна модель професійної компетентності вчителя початкової школи готова для проведення моніторингу його діяльності, для персонального контролю, для атестації. Встановлена динаміка змін дає змогу визначити напрям розвитку, а за необхідності – регулювати процес професійного удосконалення. Використання факторно-критеріальної моделі моніторингу професійної компетентності вчителя дає змогу прогнозувати якість набутих та сформованих компетентностей, які впливають на ефективність освітнього процесу. Модель може створюватись й обчислюватись за допомогою програми Excel.

Таблиця 5.

Зведені даних кваліметричного дослідження рівня професійної компетентності вчителя

ПІБ вчителя _____ Кваліфікаційна категорія _____
Педагогічне звання _____ Предмет, який викладає _____

№ з/п	Фактор	Оцінка
1	Організаційна компетентність	0,10
2	Психологічна компетентність	0,12
3	Дидактична компетентність	0,13
4	Методична компетентність	0,15
5	Комунікативна компетентність	0,10
6	Інформаційно-технологічна компетентність	0,06
7	Полікультурна та соціальна компетентність	0,04
8	Самоосвітня компетентність	0,16
	Загальна оцінка	0,86
	Рівень компетентностей	високий

Зведені дані кваліметричного дослідження рівня професійної компетентності вчителя

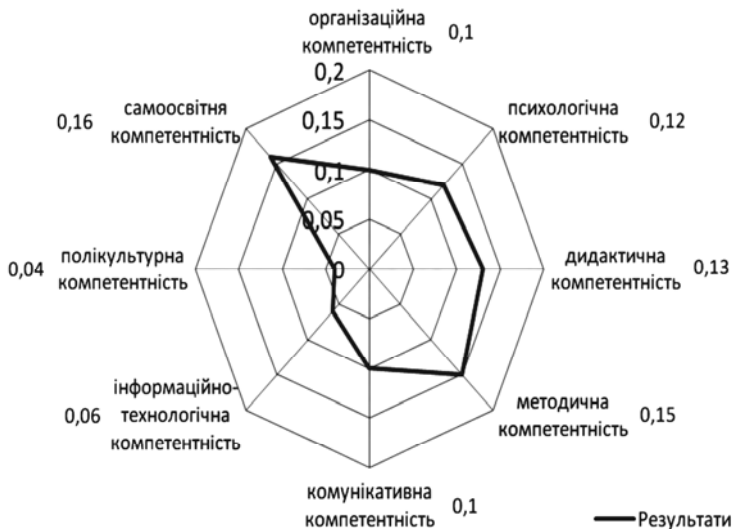

Рис. 3. Зведені даних кваліметричного дослідження рівня професійної компетентності вчителя

У рамках проведеного дослідження ми ґрунтовно розглянули систему оцінювання якості професійної компетентності вчителя на засадах інноваційних технологій, яка характеризується за рівнями, змістом ступенем прояву, кількісною величиною для кожного із наведених критеріїв та показників.

Здійснене дослідження не вичерпує себе, а ставить за мету продовжити теоретичне обґрунтування та практичне підтвердження переваг використання інноваційних технологій в оцінюванні якості професійної компетентності вчителя гімназії.

Література

1. Боднар О. С. *Критерії експертного оцінювання навчально-виховної діяльності загальноосвітніх шкіл* : навч.-метод. посіб. Тернопіль: СМП «Тайп», 2007. 116 с.
2. Ващенко Л. М. *Управління інноваційними процесами*. URL: <http://osvita.ua/school/manage/288/print/>
3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / укладач і гол. ред. В. Бусел. Київ – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1616.
4. Єльнікова Г. В. *Наукові основи розвитку управління загальної середньої освіти в регіоні* : монографія. Київ: ДАККО, 1999. 303 с.
5. Єльнікова Г. В. *Технологія інструментарію кількісного вимірювання якості освіти в навчальному закладі*. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/6922/1/технолог.роб.інструмент.pdf>
6. Кремень В. Г. *Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи)*. Київ: Грамота, 2003. 216 с.
7. Кузьмінський А. І., Омеляненко С. В. *Технологія і техніка шкільного уроку*. URL: http://pidruchiki.com/.../pedagogichna_maysternist_vchitelya_vih_8
8. Мармоза О. І. *Менеджмент в освіті: секрети успішного управління*. Харків: «Основа», 2012. 176 с.
9. Лукіна Т. *Моніторинг якості освіти: теорія і практика* Київ: Вид. дім. «Шкільний світ»: Вид. Л. Голцицина, 2006.
10. Маслов В. І. *Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами* : навч. посіб. Тернопіль: Астон, 2007. 150 с.

11. Мартиненко С. М. *Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи*. Київ: Сім кольорів, 2010. 262 с.
12. *Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи* / за заг. ред. О. І. Локшиної. Київ: К. І. С., 2004. 160 с.
13. Пікельна В. С. *Управління школою* : у 2 ч. Харків: Основна, 2004. 112 с.
14. Сухович Г. Науковий підхід до оцінювання діяльності заступника директора: факторно-критеріальна модель. *Заступник директора школи*. 2018. № 1. С. 4–15.
15. Сережка Т. П. *Коммуникативная компетентность как профессиональная ценность современного педагога*. URL: http://festival.september.ru/2004_2005/sndex.php?numb_artic=214521
16. Островерхова Н. *Технології контрольно-аналітичної діяльності завуча*. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
17. *Педагогічна майстерність* : підруч. / авт. кол.: І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. / [за ред. І. А. Зязюна]. 3-тє вид. перероб. і допов. Київ: Богданов А. М., 2008. 376 с.
18. Черепанов В. С. *Экспертные оценки в педагогических исследованиях*. Москва: Педагогика, 1989.
19. Щоголева Л. О. *Діагностичні процедури в моніторингових дослідженнях якості науково-методичної роботи* : метод. посіб. для керівн. осв. закл. Луцьк: Твердиня, 2009. С. 49–70.